

در حالتی که ابداً همچو چیزی نیست و همچو تلگرافی بهیشت دولت نرسیده است و دولت رسماً این مطلب را تکذیب میکند.

رئیس - مجلس خصوصی نیست علنی است روزنامه چی دارد والبته مذاکرات آن را در جراند خوانند نوشت آقای معاضدالسلطنه دیگر فرمایشی دارید بفرمائید.

معاضدالسلطنه - حالا بنده باین جواب متقاعد شدم.

رئیس - مجلس باز خصوصی میشود برای همان مذاکرات.

(درثانی - تقریباً یکساعت قبل از ظهر جلسه علنی مهمل بخصوصی گردید.)

جلسه ۱۳۸

صورت مشروح روز ۳ شنبه

غرة رمضان ۱۳۲۸

مجلس ۳ ساعت قبل از غروب آفتاب در تحت ریاست آقای ذکاءالملک تشکیل شد.

صورت مجلس روز شنبه ۲۶ شهر شعبان را آقای معاضدالملک قرائت نمود.

رئیس - در باب صورت اگر ملاحظاتی هست بفرمائید.

معاضدالملک - در جلسه گذشته چون راپورت کمیسیون خارجه راجع بجلب مستخدمین طبع و توزیع نشده بود باین واسطه جزء ستور نشد حالا چون طبع و توزیع شده است در صورتی که مخالفی نباشد جزو دستور شود.

وکیل التجار - اینجا یکی از نمایندگان را که آقای - محمد رضا است جزء غائبین بی اجازه می نویسند در صورتیکه از خارج میباشم که ایشان مسافرت طولانی کردند عقیده بنده باید در اینخصوص تحقیق شود اگر صحت دارد هر روز در صورت مجلس اسم ایشان را نوشتن صحیح نمی دانم خوب است نمایندگان محترم اگر واقعا میخواهند یکمدت طولانی غیبت نمایند از مجلس اجازه بگیرند.

محمد هاشم میرزا - گویا فرق نمی کند ایشان هم مثل آقای قوام الاسلام و مرتضی قلیخان بختیاری که مدت اجازه شان منقضی شده جزء غائبین بی اجازه هستند و باید نوشته شود والا چطور معلوم میشود که اینها بی اجازه غیبت کردند.

رئیس - بعضی از آقایان هستند که اجازه خواسته بودند و مدت اجازه ایشان منقضی شده و می توانستند قبل از انقضای مدت اجازه خودشان را تجدید کنند حال که مدت تمام منقضی شده و مجدداً اطلاع نداده اند لابد باید ایشان را جزء غائبین بی اجازه نوشت **کاشف** - آقای طباطبائی هم مدتی است آمده اند و به مجلس تشریف نمی آورند.

رئیس - آقای معاضدالملک تقاضائی کردند بعضی از آقایان نمایندگان دیگر هم با ایشان همراه هستند که راپورت کمیسیون خارجه راجع بمستخدمین جزء دستور امروز قرار داده شود در صورتیکه مخالفی نباشد جزء دستور بگذاریم.

حاج شیخ علی - این در صورتی است که هیئت وزراء حاضر باشند در صورتیکه تشریف ندارند چه تصویب شود و چه نشود نمی شود مطرح مذاکره نمود.

رئیس - گمان نمی کنم آقایان وزرا تشریف بیاورند حالا جز دستور قرار میدهم ولسی شروع میکنیم بشور در قانون دیوان محاسبات تا وقتیکه وزراء تشریف بیاورند.

دکتر اسمعیل خان - در هفته گذشته تلگراف حضوری رشت اینجا تقدیم شد و قرار شد از طرف هیئت رئیسه رجوع شود بهیشت، وزراء و تأکید شود که زودتر جواب بدهند و تاکنون جوابی نداده اند نمی دانم بچه جهت بوده است.

رئیس - هیئت رئیسه فرستادند دیگر جوابش باوزرا است.

دکتر اسمعیل خان - پس تعجب میکنم که چرا جواب نداده اند.

(شروع بشور در بقیه قانون دیوان محاسبات شد ماده ۱۶ پیشنهاد وزیر راجع بانتخاب رئیس کل و رؤسای محاکم و مستشاران و مدعی العموم قرائت شد) کمیسیون بکلی ماده را زائد دانسته حذف کرده بود بعد از مذاکرات زیاد بالاخره آقای حاج مصدق الممالک پیشنهاد ذیل را نموده در قابل توجه بودن آن اخذ رأی شده با اکثریت رد شد.

پیشنهاد میکنم ماده ۱۶ اینطور نوشته شود: (رئیس کل - ورؤسای محاکم و مدعی العموم و مستشاران بانتخاب اعضا دیوان محاسبات تعیین میشوند) (هیئت وزراء تشریف آوردند.)

(ماده ۱۷ و ۱۸ و ۱۹ پیشنهاد وزیر قرائت شده در هر کدام جداگانه مذاکرات لازمه و شور اول بعمل آمد)

معاضدالملک - بنده در اول مجلس تقاضا نمودم که لایحه مستخدمین خارجه جزو دستور شود گفته شد باید وزراء حضور داشته باشند حالا که هیئت وزراء تشریف آورده اند تقاضا میکنم که مذاکره در بقیه قانون محاسبات موکول بجلسه دیگر شده لایحه مستخدمین مطرح مذاکره شود.

رئیس - بسیار خوب مذاکره در بقیه این قانون را میکنیم برای جلسه آنها.

[آقای میرزا ابراهیم خان پیشنهاد وزراء را راجع بجلب مستخدمین خارجه قرائت نمود کمیسیون پس از سه جلسه متوالی مذاکره و یک جلسه تبادل افکار با هیئت وزراء بطوریکه ذیلاً نوشته میشود تصویب نموده تعیین شغل و عده آنها را پیشنهاد کرده بود که بکمیسیون مخصوص آنها رجوع شود

۱ - مستخدمین عدلیه از فرانسه

۲ - مستخدمین مالیه از سویس

۳ - مستخدم وزارت داخله از فرانسه

۴ - مستخدمین نظمی از سوئد

۵ - مستخدمین امنیه از ایتالیا

دکتر علیخان - این قسمی که ملاحظه میشود

وزراء یک قسم پیشنهاد کرده اند و کمیسیون یک قسم دیگر تصویب کرده است بعضی از نمایندگان هم در اینخصوص پیشنهادی کرده اند بعقیده بنده چندان لازم نیست در اینخصوص مذاکره کنیم هر کدام را مجلس تصویب مینماید خوب است معین شود زودتر بگذرد.

رئیس - آقای دکتر علیخان و حاجی شیخ-الرئیس پیشنهادی کرده اند بیک مضمون [قرائت شد در قب

باین مضمون که مستخدمین وزارت مالیه از امریکا جلب شود.]

صدرالعلماء - در راپورت کمیسیون خارجه اینک نوشته شده است مستخدمین عدلیه از فرانسه خواسته شود بنده بالکلیه مخالفم در دوایر عدلیه ما یک مستخدمی را لازم داریم که از قوانین شرعیه چندان بی اطلاع نباشد و بعقیده بنده همانطور که هیئت وزراء پیشنهاد کردند که از مسلمانان مصر جلب شود بهتر است دیگر آنکه در کابینه سابق قرار بود مستشار بیاورند همانطور که هیئت وزراء پیشنهاد کردند چون مالیه اهمیت دارد خوب است مستخدمین وزارت مالیه را از فرانسه بیاورند.

وحیدالملک - یک قسمت از فرمایشات آقای صدرالعلماء راجع بکمیسیون بود لازم میدانم عرض کنم اینک مانوشتیم از فرانسه مستخدم برای عدلیه خواسته شود ما از برای تدوین قوانین این مستخدمین را نمیخواهیم از برای ترتیب دوائر عدلیه میخواهیم و بدیهی است در صورتیکه ما از فرانسه مستخدم بیاوریم چون عدلیه آنجا ترتیب صحیحی دارد بهترین ترتیب در عدلیه مامری می شود دیگر در باره مستشار و مستخدم مستشار یک سمت دارد که فقط در کارهای وزیر معاونت می نماید ولی منظور اینجا کسانی هستند که داخل در ترتیب جریان کارهای اداری بشوند این است که در اینجا لفظ مستخدم گذاشته شده.

رئیس - یادآوری می کنم که باید شور در کلیات این لایحه بشود هنوز داخل در جزئیاتش نشده ایم هر کس در کلیات آن حرفی دارد بفرماید **مقیم السلطنه** - در اینجا معلوم است دو پیشنهاد شده است یکی از طرف هیئت محترم وزراء و یکی هم از طرف کمیسیون و باین واسطه هم یک تردیدی از برای من حاصل شده ولی امیدوارم که بیک جزئی توضیحی رفع آن بشود آن این است که باید بدانیم در بنیاب رأی کابینه با کمیسیون متحد شده است یا نه آنچه بنده تصور می کنم بعضی ملاحظات در پیشنهاد هیئت وزراء است که در پیشنهاد کمیسیون آن ملاحظات نیست و بالعکس در حال در اینجا دو رأی است ولی از یک طرف یک عبارتی را در راپورت کمیسیون می بینم که می نویسد در یک جلسه با هیئت وزراء تبادل افکار شده متفقا اعضاء کمیسیون اینطور رأی داده اند از این عبارت چنین فهمیده می شود که رأی وزراء و کمیسیون یکی شده است در هر صورت قبلاً مایل بودم که این را بدانم دیگر این که مالکی را که کابینه وزراء معین کرده اند که از آنجا مستخدم جلب شود باید دانست بچه ملاحظه بوده است و کمیسیون که تغییر داده است آن ملاحظات را توجه نموده است یا خیر و اگر توجه کرده است بچه دلیل تغییر داده است شاید ملاحظات سیاسی نبوده ملاحظات خصوصی علمی بوده است باید بدانیم این خصوصیات را کمیسیون بعقیده خودش منظور داشته است همین خصوصیات علمی بر آن پیشنهاد منظور بوده است

یا خیر دیگر اینکه قبل از اینکه داخل جزئیات بشویم مایل بودم بدانم علت اینکه مستخدمین راز از ممالک مختلفه معین کرده اند چه چیز است شاید یک ملاحظه آن این بوده است که خواسته اند یک جنبه بین المللی بایران ببندند و این اگر چه بعضی محسنتات را دارد شاید بعضی معایب را هم داشته باشد و تصور میکنم که باز توضیحاتی لازم است که بدانیم با اوضاع حالیه بین المللی کردن ایران امروز بهتر است یا اینکه تمام این مستخدمین را از یک مملکت بزرگ بیطرف خواستن بعقیده بنده این قسم دومی بهتر است از این که از ممالک کوچک مستخدم بخواهیم و دلیلی هم دارم که بطور اختصار عرض می نمایم معایب کلیه کارهای ادارات و عدم پیشرفت آنها در این ادخرا کرمتد کر شویم بجهت همین بوده است که اشخاص مختلف را از ممالک مختلفه خواستند و هر کدام بسلیقه مختلف راه می رفتند و هیچوقت باین واسطه ادارات ما ترتیب مرتبی نداشته بجهت این که معینان در صورتی که شعب ما را مری کب باشد از اشخاص مختلف که هر کدام سلطه مختلفی دارند هیچ وقت آن شعب بحدی یکدیگر مربوط نخواهند شد چنانچه شعب ما بتوسط یک هیئت متحدالاجال تشکیل شود بهتر میشود و چون در کلیات مذاکره می شود و هنوز داخل در جزئیات نشده ایم پیش از این عرض نمی کنم ولی نظر آنها را که عرض کردم تشریح می کنم و مستعدی هستم توضیح بفرمائید اولارای کمیسیون با رأی وزراء یکی است یانه نام ملاحظاتی را که کابینه در انتخاب مستخدمین از ممالک کرده اند در تغییر آن ممالک آن ملاحظاتی منظور شده است یا خیر و تغییر آن بچه ملاحظه بوده است و ثالثاً اگر این مستخدمین را از یک مملکت بزرگ بی طرفی می خواستند مایبسی وارد بود یا نه

وزیر پست و تلگراف - سه فقره آقای متین السلطنه سؤال فرمودند اولاً سؤال کردند نظر در راه با رأی کمیسیون یکی است و وزراء با تصویب کمیسیون موافقت دارند یا ندارند خیر موافقت ندارند و لزومی هم ندارد که تماماً آنچه را کمیسیون رأی می دهد مجلس هم همان را تصویب کند بجهت اینکه کمیسیون همیشه عقیده خودش را در ضمن راپورت اظهار می کند ولی تصویب آن بسته است با اکثریت مجلس اگر اکثریت موافقت نمود که تصویب میشود و اما اینکه فرمودند وزراء در این انتخاب که مستخدم هر وزارت خانه را از یک نقطه انتخاب کرده اند بچه ملاحظه بوده است آنچه نظر وزراء بوده است بیشتر متخصص بودن برای هر شغلی است و اینکه آقای متین السلطنه فرمودند که ممکن است تمام اینها را از یک مملکت بزرگ بیطرف خواست علاوه بر اینکه همچو چیزی ممکن نیست کدام می کنم در مجلس هم دو سه نفر رأی نداشته باشند زیرا که در ممالک دیگری که دیدیم شروع کردند برقی و تمدن و مستخدم خواستند که از معلومات آنها استفاده کنند همین کار را کردند یعنی متخصص از برای هر وزارت خانه از یک دولتی آوردند چنانچه نابحال هم معمول است در اغلب ممالک برای

امور بحری متحصص از انگلستان میاورند و از برای ماله از فرانسه که از برای ژاندار مری از ایتالیا می برند اینها معلوم است و هیئت دولت هم نظرش بهمین بوده است این دو سؤال سؤال صمیم که هیئت دولت در آوردن این مستخدمین چه در نظر دارند جواب این سؤال را بنده تقریباً در ضمن جواب سؤال نانی دادم که نظر بر متخصص بودن آنهاست حالا اگر مجلس نظریاتی داشته باشد و بخواهد که تغییری در این پیشنهاد بنده ممکن است استدلالات خودشان را اظهار بدارند که ما هم دلایل خودمان را بیان کنیم تا خوب مطلب واضح روشن شود

مشیر الدوله - آقای صدرالاملاها اظهاری کردند راجع بمدلیه حال چون راجع بکلیات است عرض نمی کنم بعد از آنی که داخل مواد شدیم راجع بمدلیه عرایض خود را اظهار کنم

رئیس - دیگر در کلیات اگر ملاحظه هست گفته شود (اظهاری نشد)

رئیس - معلوم میشود مخالفی نیست رأی می گیریم در اینکه داخل شویم در جزئیات این لایحه کسانی که موافقت دارند قیام نمایند (اغلب قیام نمودند و تصویب شد)

رئیس - چون این لایحه که بکمیسیون خارجه رجوع شد کمیسیون فقط در باب هیئت رأی داده است و باقی چیزها را از قبیل تعیین عده و شغل رجوع بسایر کمیسیونها کرده است حالا در جزئیات آن داخل میشویم و مذاکره می کنیم ولی خاطر آقایان را مسبق می کنم بنا بر اینکه فوریت این لایحه تصویب شده فقط یک شور در آن میشود یعنی در شور اول رأی گرفته میشود حالا در یکی یکی از این مواد مذاکره می کنیم اول در باب مستخدمین ماله بطوریکه وزراء پیشنهاد کرده اند باید از فرانسه جلب شود و بطوریکه کمیسیون رأی داده باید از سوئیس خواسته شود و بطوریکه آقای دکتر علی خان و آقای حاج شیخ رئیس پیشنهاد کرده اند از آمریکا حال هر کدام را که مجلس تصویب نمود رجوع می کنیم بکمیسیون که عده و سایر چیزها را هم معین کنند

افتخار الواعظین - در باب مستخدمین ماله پیشنهاد وزراء که معلوم شد نظرشان بر متخصص بودن مستخدمین بوده ولی در خصوص پیشنهاد کمیسیون که از سوئیس خواسته شود آنچه بنده تحقیق کرده ام مالیات اینجا مر کزیت ندارد بجهت اینکه مثلاً در آنها مالیات خودشان که گرفته میشود بمصارف مزارع و قشون و سایر لوازم آنها میرسد و بعد اگر چیزی زیاد آمد در خزانه خودشان ضبط میشود و مکنافارس و مکنای جای دیگر ترتیب ماله با ترتیب ماست که تمام مالیات باید وارد وزارت ماله شود و کلیه مصارف باید بحواله وزارت ماله باشد باینجه بنده هم رأی هستم باین پیشنهاد آقایان حاجی شیخ رئیس و دکتر علی خان که از آمریکا مستخدم ماله خواسته شود

وحیدالملک - بنده هیچ ملتفت نیستم که آنچه میفرمایند کلیه در هر جای از ممالک عالم دو قسم

مالیات معمول است یک مالیات معلی و یکی مالیات عمومی که صرف مصارف عمومی میشود از قبیل قشون و غیره سوئیس هم از این قسم خارج نیست دو قسم مالیات دارد یکی عمومی و یکی معلی وزیر ماله دارد و وزارت ماله هم دارد سوئیس ها هم خیلی قابل و کافی هستند از برای ترتیب کردن اداره ماله ایران

دکتر علیخان - بنده همینقدر عرض میکنم راپورتی که کمیسیون داده است در خصوص آوردن مستخدمین از سوئیس برای ماله اصلاح نیست و از فرانسه هم عقیده ندارم که خوب باشد ماباید از مملکتی مستخدم بخواهیم که بیطرف باشد یعنی هیچگونه تا امروز منافع تجاری یا غیر تجاری در این مملکت نداشته باشد و هیچ نوع هم مراد هم تا بحال نموده باشد بعقیده بنده آمریکا تا یک اندازه این شرایط را اوجم است و آن روز که بنده این پیشنهاد را کرده بودم آقای حاجی شیخ رئیس هم بکمیسیون پیشنهاد کردند ولی در پیشنهاد ایشان بغیر از خواستن از آمریکا در خصوص ترتیبها هم یک اشاره بود با پیشنهاد بنده تا یک اندازه مغایرتی داشت و حال که آن مغایرت را بر داشته می بینم باین پیشنهاد بنده تقریباً یکی است و حالا اگر پیشنهاد ایشان رأی بگیرد بنده پیشنهاد خود را مسترد میدارم

رئیس - آقای آقا سید حسین اردبیلی هم بمینطور یک پیشنهادی کرده اند

سید حسین اردبیلی - بنده هم همان نظریه که آقای دکتر علیخان گفتند پیشنهاد کمیسیون را قبول نکردم باین ملاحظه که حتی الامکان اگر از یکی از دول معظمه باشد بهتر است ولی در پیشنهاد هائیکه شده است لفظ آمریکا گرفته است و آمریکا عموماً در بجهت اینکه آمریکا یک دولت که نیست مثل این است که یک کسی بگویند از آسیا یا آفریقا مستخدم بخواهند این است که بنده در پیشنهاد خود بلفظ انارونی نوشته ام

حاجی شیخ اسدالله - دیگر ملاحظاتی مذاکرانی که ریاست این باب نباشد وزراء یک پیشنهادی کردند کمیسیون هم عقیده خودش را بمذاکره آبی که با وزراء تبادل انداز کرده اظهار نموده پیشنهادی هم که شده است خوب است که رأی بگیرد که رزودتر این مصطب ختم شود

[اغلب گفتند رأی بگیرد]

وزیر پست و تلگراف - معلوم می شود نمایندگان محترم تفرکات خودشان را کرده اند و حالا مصمم شده اند که اسرار می کنند رأی بگیرد و فرصت نمی دهند که هیئت دولت افلا از پیشنهاد خودش دفاع نماید این پیشنهادی را که هیئت وزراء کرده اند گویا بدون تأمل نموده است نظریاتی خیلی دقیق هم داشته است برای اینکه مالیات ما اگر چه تا بحال ترتیب کاملی نداشته است ولی همین ترتیب ناقص را هم که ندارد از روی فرانسه است هم داشته ایم مثل [میسوز] که در سابق در این خصوص رحمت کشیده است و در خصوص آوردن مستخدمین امریکائی اگر چه خیلی خوب است ولی نظر دولت در این بود که اگر مستخدمین امریکائی بیاوریم باید یکسال وقت خود را صرف تحصیل اطلاع از ترتیبات مملکت بکنند در صورتیکه امریکائی علاوه بر اینکه باید کسب اطلاع از ترتیبات نماید یک مدتی هم باید وقت خود را صرف تحصیل نماید بجهت اینکه

همانطور که آقایان می دانند انگلیس دان در این مملکت کم است چنانچه اشخاص دیگری که آمدند این یکسال دو سال زحمت کشیده اند و بالاخره باز به ترتیب ماله مایی نبردند بجهت اینکه اقسام مالیات مملکت ما زیاد است بعضی مالیاتها است که عموماً ندارد و اینها تا تمام اینها را تحصیل بکنند یک مدتی طول خواهد کشید بخلاف فرانسویها که تا یک اندازه تحصیل اطلاع کرده اند و مخصوصاً از ترتیب ماله اینجا تا یک اندازه مطالعه کرده اند و در این اشخاصی که در امور ماله داخل هستند بیشتر زبان فرانسه تحصیل کرده اند و اطلاعاتی که دارند بیشتر از زبان فرانسه است از این جهت می توانند معاوضت و کمک در ماله داشته باشند علاوه بر نظریات دیگری هم در استخدام از فرانسه بود که شاید نشود در مجلس علنی اظهار کرد حالا معلوم می شود و نمایندگان تبادل افکار کرده اند که از آمریکا بیاورند و همان طور عرض کردم بسته است برای مجلس

دکتر علیخان - بنده اول یک اندازه می خواستم تعجب کنم که چیزیکه راجع بماله است چرا خودشان دفاع نمی کنند که وزیر پست دفاع بکنند دیگر اینکه دلایلی را که در خصوص فرانسویها فرمودند بنده قبول ندارم بواسطه اینکه بهمان اندازه که فرانسویها از ترتیبات ایران اطلاع دارند باین واسطه بهمان اندازه بکمیسیونها هم که از ترتیب اینجا اطلاع دارند باین واسطه در نظر بنده خیلی خوب که برای ماله از آمریکا مستخدم بخواهیم و درین باب هیچ جای گفتگو نیست

ارباب کبخی - بنده بفرمایش آقای وزیر پست و تلگراف که این همه اهمیت بخارجه می دهند اعتراض دارم و عرض میکنم ما خود دارای زبان هستیم باید از امروز بجهت خارجه اعلان بدهیم که هر کس در ایران مستخدم میشود باید زبان ایرانی تحصیل نماید باینکه مجبور کنیم ایرانیان را که محض آوردن مستخدم خارجه زبان خارجه تحصیل کنند (اغلب گفتند صحیح است و تحسین نمودند)

رئیس - رأی میگیریم در مقابل توجه بودن این پیشنهادها کسانی که این پیشنهادها را قابل توجه میدانند قیام نمایند

[اغلب قیام نمودند و با اکثریت قابل توجه شد]

رئیس - حالا این پیشنهاد باید رجوع شود بکمیسیون (گفتند خیر در همین جا مذاکره شود) رئیس پس در همین جا در این خصوص مذاکره و اخذ رأی میشود

حاجی آقا - چیزیکه مخالف نداشته در صورتی که در جزئیات مخالفی نباشد مجلس اساساً آن را تصویب کرده باشد که در رأی بگیریم و حالا اگر لازم است خوب است بکمیسیون رجوع شود که حدود و شروط آن را معین کند آنوقت در مجلس مذاکره و رأی گرفته شود

[هده اظهار کردند بکمیسیون لازم نیست رجوع شود در همین جا مذاکره و اخذ رأی شود تا ختم شود]

وزیر پست و تلگراف - بنده ناچارم عرض کنم این طور نیست ممکن است یک کسی امروز یک چیزی به نظرش برسد و خود از همان منصرف شود یا اینکه یک پیشنهادی امروز بنظر بنده قابل توجه بیاید و خود را بکلی آنرا قابل توجه ندانم حالا اگر چه نظامنامه

داخلی اگر آقایان خواننده باشند یک همچو چیزی داریم که نمایندگان می توانند تقاضا بکنند که در مجلس مطرح شود و بکمیسیون نرود ولی بعقیده بنده چون این یک مطلب مهمی است خوب است ابتداء به کمیسیون رجوع شود که نظریاتی در آن شود آن وقت بمجلس بیاید

حاجی فاتح الملک - بنده همان طور بوجه نظامنامه داخلی تقاضا میکنم که در همین مجلس مطرح شود

فهییم الملک - این یک مسئله نیست که همین طور پیشنهاد کنند و رأی بگیرند فرماً مجلس رأی داد که از آمریکا مستخدم بیاورند یک مطلبی است که مذاکره لازم دارد و وزراء باید در این خصوص با سفیر آنجا مذاکره بکنند و شاید بعد از اینکه آنها یک شرایطی را پیشنهاد کنند که ممکن بود قبول کرده باین جهت خوب است این پیشنهاد بکمیسیون رجوع شود که وزراء هم در این باب مذاکرات خودشان را بنمایند به کمیسیون هم عقیده خودش را اظهار نماید

دکتر علیخان - بنده برخلاف آقای فهییم الملک عرض میکنم که همینجا باید مجدداً مذاکره شود و در این پیشنهاد رأی گرفته شود و اگر مذاکرانی لازم باشد هیئت وزراء حضور دارند خودشان برمیگزینند و میگویند علاوه بر این الان رأی بگیرد آنوقت بعد از آن اگر نظریاتی داشته باشد ممکن است اظهار بدارند

وکیل التجار - بعد از رأی مذاکره نمیشود کرد و بر فرض اگر نظریاتی داشته باشد نمی شود فوراً تجدید رأی نمود بعقیده بنده خوب بود همان طور که گفته شد این مسئله ابتدا بکمیسیون رجوع شود که قبلاً در آن نظریات بشود ولی حالا که عده اتفاق کردند رأی بگیرد و این عمل را ختم نمایند

دکتر علیخان - بنده عرض نکردم بعد از آنکه رأی گرفته شد هیئت وزراء نظریات خودشان را راجع باساس چیزی که رأی گرفته شده است اظهار بدارند و تجدید رأی شود عرض کردم بعد از رأی چنانچه در جزئیات آن نظریاتی باشد ممکن است هیئت وزراء اظهار بدارند

رئیس - رأی میگیریم مطابق پیشنهاد هائی که شده است کسانی که تصویب میکنند مستخدمین ماله از ممالک متحده آمریکا جلب شود قیام نمایند (اغلب قیام نمودند و با اکثریت تصویب شد)

میرزا ابراهیمخان - ماده دوم پیشنهاد وزراء راجع بکش فرستادن مستخدمین داخله فرات نمود کاشف - خوب است مگر کمیسیون در خصوص یک نفر مستخدم داخله که وزراء از سوئیس و کمیسیون از فرانسه تصویب کرده است بفرمایند تغییرش بچه ملاحظه بوده است

وحیدالملک - فقط چیزیکه کمیسیون در این ماده تغییر داده است همان معادن حا کم است و تصویب کرده است از فرانسه جلب شود آقایان میدانند که وضع فرانسه خیلی صحیح است بلکه تا اندازه از سایر ممالک رجحان دارد ما هم بهمان واسطه گفتیم

ار فرانسه جلب شود و صاحب منصب پلیس از سوئیس و دو نفر صاحب منصب امنیه همانطور که وزراء پیشنهاد کردند کمیسیون هم تصویب کرد که از ایتالیا جلب شود

حاجی سید ابراهیم - کمیسیون در راپورت خود نوشته است که تعیین عده و شغل راجع بکمیسیون های مخصوص آنها است حضرت تعالی هم فرمودید که عجلاناً در هیئت مستخدمین مذاکره میشود حالا می بینم در اینجا عده مستخدمین نظمی و امنیه را معین کرده اند

رئیس - اینطور نیست وزراء پیشنهاد کردند که این عده مستخدمین از سوئیس و ایتالیا جلب شود کمیسیون هم با پیشنهاد وزراء موافقت کرده است حالا ما هم در هیئت اینها مذاکره می کنیم دیگر یک نفر یا چند نفر را کار نداریم میخواهیم یک کسی را که برای تنظیمات نظمی و امنیه لازم داریم از کجا بیاوریم و میخواهیم به بین همین طور بیکه کمیسیون برای وزراء در این خصوص موافقت کرده است مجلس هم موافقت دارد یا خیر عجلاناً برای اینکه کار آسان شود درباره یک نفر مستخدم داخله مذاکره میکنیم **متین السلطنه** - فقط دلیلی که مگر کمیسیون خارجه از برای آوردن مستخدم از فرانسه ذکر کردند این بود که داخله فرانسه خیلی منظم است ولی بنده بمخبر محترم اطمینان میدهم که داخله انارونی و ایتالیا بر اینها بهتر منظم است و در صورتیکه تصویب شد که مستخدمین راز از یک مملکت بیطرفی جلب کنیم و البته خاطر آقایان مسبق است که فرانسویها مستقیماً باین طریق مستقیم در این مملکت بدون مذاکرات سیاسی نخواهد بود بعقیده بنده خوب است که این مستخدمین هم از آمریکا جلب شوند و مخصوصاً پیشنهاد میکنم که از مستخدمین داخله و بیس فرانسه پلیس آمریکا ضرب المثل است و سوئیس علاوه بر اینکه نسبتاً ترتیب خوبی ندارد زبان سوئدی را هم در ایران کسی نمیداند در خصوص امنیه شاید ایتالیا اصلی باشد از سایر ممالک دلی در باب داخله و پلیس تصور میکنم که از آمریکا بهتر است

وزیر داخله - از برای داخله ما اول این تکلیف را کرده که این یک نفر هم از ایتالیا جلب شود ولی بعد از آنکه کمیسیون نظریات خود را اظهار نمود و تصویب کرده که از فرانسه جلب بشود تقریباً عقیده هیئت وزراء هم همین شد

دکتر علیخان - بنده می خواستم فرمایش آقای وزیر داخله را تأیید کنم و همانطوریکه بنده جداشتم که مستخدم ماله از آمریکا جلب شود همانطور جد دارم که مستخدم داخله از فرانسه باشد

وحیدالملک - آقایان باید ملتفت باشند که آن نقطه مهمی را که حضرت والا اظهار فرمودند اگر که آن نقطه مهم را ما در نظر داشته باشیم چنانچه در پیشنهاد وزراء همان نقطه مهم رعایت شده است که آن نقطه مهم بین عملی بودن مستخدمین است تصدیق خواهیم کرد که این مستخدم از فرانسه جلب شود ما هم در کمیسیون از نقطه نظر بین المللی آن انتظام را بر هم نزنیم ماله را بعضی ملاحظاتی

سوسی دادیم ولی داخله را تجربه کردم مقام [سوب رفه] را که مقام معاونت حاکم است دادیم بفرانسه و ترتیبات داخلی مملکتی که باوضع مملکت ما آشناست مرعی شود و آن وضع داخلی فرانسه است و مقام صاحب منصب ژاندری را دادیم بسوب برای اینکه امروزه این مملکت بهترین مملکتی است از حیث ترتیب پلیس و مقام صاحب منصب امنیه را دادیم بایتالیا برای اینکه چندان نقطه نظری را که هیئت وزرا منظور داشته اند از بین نرود .

وزیر پرست قلم رف - آن دلیلی را که بنده عرض کردم در جواب آقای متین السلطنه این بود که منظور وزراء از این پیشنهاد این است که از همه جا متخصص از برای هر شغلی بیارند بجهت اینکه چنانچه عرض کردم این ترتیبی است که تمام دول منظور داشته اند این بود از برای مالیه چون فرانسویها تا اندازه چنانچه گفته شد با اطلاع تراز سایرین بودند نسبت بامور مالیه پیشنهاد شد از فرانسه جلب شود و برای وزارت داخله چون ترتیبات داخلی ایتالیا بمقداری شباهت بایران دارد باینکه حکام در ولایات و ایالات اختیارات تمامه ندارند و همچنین سایر چیزها کفتم مستخدم داخله از ایتالیا جلب شود هیئت دولت ضرری نمی بیند در اینکه مستخدم داخله و مابقی هم تجدید نظری شود چنانچه قرار شد مستخدمین مالیه از امریکاییان گمان میکنم که آوردن مستخدم داخله را از فرانسه چندان بیمناسبت نباشد ولی از امریکا ممکن نیست .

وکیل التجار - بنده در این خصوص اگر چه اطلاع کاملی ندارم ولی از قرار اطلاعات خارجی که تحصیل کرده ام چندان تفاوتی نمی بینم در اختصاصیکه میدهند نظر باینکه هر مستخدمی را از کجا جلب کنیم ولی آنچه در اینخصوص بنظر می رسد این است که چنانچه آقای متین السلطنه هم فرمودند از اتاژونی جلب شود و اینکه آقای وزیر پرست فرمودند که هیئت دولت ضرری نمی بیند که در مابقی تجدید نظری بکنیم نمی دانم مقصود ایشان این است که مابقی رجوع شود به کمیسیون که با هیئت وزراء تجدید نظری کرده ثانیاً پیشنهاد کنند یا اینکه در همین جا ملاحظات شود

وزیر پرست و تلگراف - آقای وکیل التجار در ضمن فرمایشات خودشان فرمودند اگر چه اطلاع کامل ندارم ولی این را باید بدانند که ترتیب داخلی اتاژونی یک طوری است که چندان شباهت باوضع مملکت ما ندارد در همین جا در ایالات و ولایات به حکام اختیارات تمامه میدهد و کمتر مخارج بعضی ترتیبات هستند ولی ترتیب داخلی فرانسه چون یک نوع مرکزیت دارد از این جهت عرض کردم که از فرانسه اگر جلب شود ضرری ندارد ولی از انگلیس آوردن هیچ مناسبتی ندارد و این که عرض کردم ضرری ندارد تجدید نظری بشود لزومی ندارد که بکمیسیون برود بلکه مقصود بنده این نبود خواستم عرض کنم حالا که در خصوص مستخدمین تغییری داده شود ممکن است در خصوص داخله هم وزیر رای خودشان را تغییر بدهند و از فرانسه بخواهند

آقای آقا میرزا ابراهیم خان - پیشنهاد ذیل را که از طرف حاج فاتح الملک شده بود قرائت نمود بنده پیشنهاد میکنم که مستخدم وزارت داخله را کلیتاً ایتالیا بخواهند و همچنین از برای ژاندارمری واردهای امنیه از سوئد آورده شود

رئیس - آقایان وزراء همین طور پیشنهاد کرده بودند پس لازم نیست در این خصوص رای گرفته شود نیز آقای متین السلطنه را آقای میرزا ابراهیم خان قرائت نمود

بنده پیشنهاد میکنم که مستخدمین داخله و نظمی نیز از ممالک متحده امریکا خواسته شود

متین السلطنه - خوب است در این جا مایک جور صحبت کنیم که اگر یک نفر امریکائی یا یک ایتالیائی در این جا باشد و از وضع مملکت خود اطلاع داشته باشد تصدیق نماید والا بنده بردارم بنویسم که این مستخدمین از بلژیک خواسته شود که نمی شود باینکه مدرکی داشته باشد این جامه را که می شود که مستخدم داخله از فرانسه جلب بشود برای اینکه شباهت وضع داخلی فرانسه بایران بیشتر است در صورتی که بنده بکلی مخالفم و نیز عرض میکنم که ممالک متحده آمریکا کمال شباهت را بایران دارد کوههای بزرگ ندارد آبهای بزرگ ندارد فرانسه گرم سیر و سردسیر ندارد علاوه بر این ما از مملکتی که میخواستیم مستخدم بیاوریم باید اول به بینیم که و کلاء آن مملکت چه طور اداره میشود عرض میکنم داخله فرانسه طوری اداره میشود در ایران آنطور اداره کرد مگر اینکه دولت خودشان را جمهوری کنند هیچ میدانید در فرانسه همین (سوئرفند) هائی میفرمائید چه قدر اختیارات محلی دارند و در معنی (تیر) مملکتی هستند در صورتیکه بهیچ وجه این ترتیبات در امریکا و استعدا میکنم از آقایانی اول تحقیقات بکنند بعد رای بدهند .

وزیر پرست و تلگراف - بنده خیلی تعجب میکنم از بیانات آقای متین السلطنه که باوجودیکه مسافرت کرده اند و ترتیبات آجاها را دیده اند اینطور میفرمایند در صورتی که یقین دارم آنهاائی که در کتاب خوانده اند این را تصدیق نمی فرمایند و عرض میکنم که فرانسه هم گرمسیر و سردسیر دارد بلکه اغلب نقاط ایران سردسیر است اما ایجاب حکومت در ایتالیا در هر جا که مجلس دارند و در ایالات بحکام اختیارات تمامه میدهند در صورتی که در مملکت فرانسه مرکزیت تمام دارند و تمام حکام بر حسب دستور العمل هائیکه از مرکز میروند باید رفتار کنند و در اینصورت ترتیب فرانسه با اوضاع داخلی ما شباهتش بیشتر است .

رئیس - مذاکرات کافی شده است حال در مقابل توجه بودن پیشنهاد آقای متین السلطنه رای بگیریم گمانیکه این پیشنهاد را قابل توجه میدانند قیام نمایند .

(دو نفر بیشتر قیام نکرد)

رئیس - قابل توجه نشد حالا چون وقت گذشته بقیه مذاکره در این پیشنهاد را میگذاریم برای جلسه آتی ولی مذاکرات این را چون کافی شده است خوب است ختم کنیم که در جلسه آتی دیگر در

این ماده مذاکره نکنیم - رای بگیریم بطوری که کمیسیون تصویب کرده است که مستخدم وزارت داخله در فرانسه جلب شود گمانی که تصویب میکنند قیام نمایند (اغلب قیام نمودند)

با کثرت تصویب شد .

در اینموقع لایحه از طرف وزارت داخله قرائت شد که برای ترتیبات امرنان و گوشت تقاضای تشکیل یک کمیسیون ۸ نفری را نموده بودند .

ارباب کیخسرو - بنده هیچ تصویب نمی کنم که این کمیسیون تشکیل شود هر وزیر یک وظیفه و کاری دارد و مطابق مسئولیت خودش باید رفتار کند اگر بنا بشود در هر کاری که از طرف وزراء تقاضا شود که از مجلس کمیسیونی مرکب شود که نمیشود بلکه اسباب تضییع اوقات مجلس خواهد شد بنده که بعقیده خودم این کمیسیون را تصویب نمیکنم و صلاح نمیدانم تشکیل شود رئیس حرکت کرد و مجلس منکام غروب ختم شد .

جلسه ۱۳۹

**صورت مشروح روز پنجشنبه ۳ شهریور
رمضان المبارک ۱۳۲۸**

مجلس دو ساعت و نیم قبل از غروب در تحت ریاست آقای ذکاء الملک تشکیل شد .

و صورت مجلس سه شنبه غره را آقای معاضد الملک قرائت نمودند .

رئیس - در باب صورت مجلس اگر ملاحظاتی هست بفرمائید .

هنه نصر السلطان - در صورت مجلس نوشته شده بود که آقای آقا شیخ مهدی نجم آبادی اجازه غایب بودند در صورتیکه عصر روز سه شنبه رفته اطلاع به ایشان نوشته شده است و بنده هم شرحی خدمت آقای رئیس عرض کردم که ایشان غایب نیستند .

حاجی سید نصر الله - در صورت مجلس بنده را نوشته اند سر وقت حاضر نبوده اشتباه شده حاضر بودم .

وکیل الرعایا - روز سه شنبه عریضه در باب غیبت خودم تقدیم کرده بودم با وجود این مرابی اجازه غایب نوشته اند .

رئیس - چون رفته دیر رسیده بود باین جهت غایب نوشته اند .

افتخار الواعظین - بنده در جلسه گذشته سئوالی کرده بودم در باب امرنان و حضرت رئیس هم اجازه داده بودند ولی چون عده برای مذاکره کافی نبود اظهار نشد در صورت مجلس ابدأ در این باب ذکر نشده است .

دکتر علیخان - در صورت مجلس نوشته شده است که لایحه وزارت داخله بلامتکلیف مانند گمان میکنم بلامتکلیف نماید بجهت اینکه گفتند این کار مجلس نیست وظیفه وزارت داخله است نمیدانم چه شده است که نوشته اند بلامتکلیف مانند .

رئیس - بلامتکلیف مانند را باین واسطه نوشته اند که آنروز رای از مجلس در این باب گرفته نشد برای اینکه عده برای مذاکره کافی نبود تا تکلیف آنرا معین کنند .

لسان الحکماء - مطابق اصل ۳۶ قانون اساسی وزیر هر وقت کمیسیونی تقاضا بکند مجلس